

ĐẠI SỨ QUÁN HỢP CHUNG QUỐC HOA KỲ

Phòng Thông tin - Văn hóa

Tầng 3, Rose Garden Tower, 6 Ngọc Khánh

Hà Nội, Việt Nam

(84-4) 831-4580 -- Fax: (84-4) 831-4601

Tạp chí Điện tử của Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ
Chương trình Nghị sự Chính sách Đối ngoại Hoa Kỳ, tháng 11/2001

CHỦ NGHĨA KHỦNG BỐ: ĐÁNH GIÁ MỐI ĐE DỌA, BIỆN PHÁP VÀ PHƯƠNG TIỆN ĐỐI PHÓ

KHỦNG BỐ VÀ CHỐNG KHỦNG BỐ SAU SỰ KIỆN 11/9

Bruce Hoffman,

*Phó Chủ tịch, Trưởng phòng Quan hệ Quốc tế,
Văn phòng công ty RAND tại Washington*

Bruce Hoffman, Phó Chủ tịch, Trưởng phòng QHQT, Văn phòng công ty RAND tại Washington nói rằng tính nghiêm trọng và quy mô của các cuộc tấn công khủng bố cảm tử đồng loạt hôm 11/9 là điều chưa từng thấy, xét theo từng vụ riêng biệt hay tổng thể các vụ. Và rõ ràng cần có sự đáp trả thích đáng với quyết tâm và sự tập trung cao độ qua những hoạt động mà chúng ta đang triển khai hiện nay ở Mỹ và nước ngoài cũng như phải sử dụng mọi nguồn lực ngoại giao, quân sự và kinh tế sẵn có.

BỐI CẢNH CÁC VỤ TẤN CÔNG NGÀY 11/9

Trước ngày 11/9 có tổng cộng chưa đến 1000 người Mỹ bị bọn khủng bố sát hại ở trong nước và nước ngoài kể từ 1968, năm đánh dấu sự khởi đầu kỷ nguyên mới của khủng bố quốc tế khi mà Mặt trận Dân tộc Giải phóng Palestine (PFLP) cướp chuyến bay El Al ngày 23/7. Để nhấn mạnh hơn nữa tính chất nghiêm trọng của vụ 11/9, cần chú ý rằng trước đó không có một vụ tấn công khủng bố nào giết chết hơn 500 người cùng một lúc¹. Với bất kì phép đo nào, tính nghiêm trọng và quy mô của các cuộc tấn công khủng bố cảm tử đồng loạt hôm 11/9 là điều chưa từng thấy, xét theo từng vụ riêng biệt hay theo tổng thể các vụ. Do đó, chỉ riêng lý do trên cũng khiến chúng ta ít nhất phải thay đổi cả cách suy nghĩ về khủng bố và cách thức chuẩn bị và tổ chức để chống lại chúng. Một sự thay đổi như thế rất cần thiết vì khả năng có một không hai của bọn khủng bố trong việc tập hợp các năng lực hoạt động đã thấy trong thảm cảnh ngày hôm đó: đó là trình độ lên kế hoạch, tính chuyên nghiệp và khả năng giao dịch ở mức cao chưa từng thấy trong số bọn khủng bố và các phong trào khủng bố mà chúng ta biết đến². Những đặc điểm nổi bật của hoạt động đó là:

- Phạm vi và phương diện đầy tham vọng;
- Sự phối hợp đồng bộ tài ba;
- Tính chuyên nghiệp và diệu nghệ đã giữ được bí mật cho một âm mưu lớn như vậy;
- Sự tận trung và quyết tâm không gì lay chuyển của 19 tên không tặc sẵn sàng và liều lĩnh tự sát, giết hại hành khách và phi hành đoàn trên bốn máy bay chúng điều khiển và hàng nghìn người đang làm việc hay viếng thăm Trung tâm Thương mại Thế giới và Lầu Năm Góc.

Đứng từ góc độ hoạt động khủng bố, ý nghĩa của vụ 11/9 là các vụ tấn công đồng loạt - sử dụng các phương tiện tấn công đơn giản và cổ điển hơn nhiều (ví dụ như bom đặt trong xe chẳng hạn) - rất hiếm khi xảy ra. Chưa rõ vì lý do nào, bọn khủng bố rõ ràng chưa bao giờ tiến hành các hoạt động phối hợp với nhau như thế. Rõ ràng đây không hẳn là một lựa chọn mà là bằng chứng về những trở ngại trong hậu cần và tổ chức gây khó khăn cho hầu hết các nhóm khủng bố. Thật vậy, đó là lý do tại sao chúng ta quá hốt hoảng sau vụ tấn công đồng loạt vào các sứ quán Mỹ ở Nairobi và Dar es Salaam cách đây ba năm. Việc tổ chức phối hợp hoạt động đó cùng với số thương vong rất cao là một trường hợp đặc biệt vì cho đến trước vụ 11/9 có rất ít nhóm khủng bố làm được như vậy. Sau vụ 11/9, bin Laden trở nên vừa nổi tiếng vừa khét tiếng trên khắp thế giới.

Trong thập niên 90, có lẽ có một vụ khủng bố khác (không giống các vụ kể trên lắm) cũng cho thấy trình độ phối hợp và khả năng gây thương vong cao. Đó là một loạt các vụ tấn công xảy ra ở Bombay tháng 3 năm 1993, khi mà hơn một chục vụ nổ bom ô tô đồng loạt làm rung chuyển cả thành phố, giết chết gần 300 người và làm bị thương hơn 700 người khác. Ngoài những vụ tấn công trong cùng một buổi sáng tháng 10/1983 vào các trại lính thủy quân lục chiến Mỹ ở Beirut và tổng hành dinh lính dù Pháp gần đó cùng với vụ ám sát gần như đồng thời Công tước Mounbatten của IRA cũng như vụ tấn công bằng mìn điều khiển từ xa vào lính Anh ở Warrenpoint, Bắc Ailen năm 1979, thật khó có thể kể thêm những vụ nghiêm trọng khác có trình độ tổ chức, phối hợp và đồng bộ cao như vụ 11/9.

CHÚNG TA ĐÃ SAI LẦM Ở Đâu TRONG VIỆC KHÔNG DỰ BÁO ĐƯỢC VỤ 11/9

Có lẽ chúng ta đã bị lú lẫn khi cho rằng các vụ tấn công tổng lực đồng loạt nói chung và những vụ kinh hoàng mà chúng ta chứng kiến ở New York và Washington ngày 11/9 là vượt quá khả năng của các nhóm khủng bố, kể cả những nhóm trực thuộc Osama bin Laden. Vụ 11/9 chứng tỏ quan niệm đó sai lầm đến nhường nào. Về phương diện này có lẽ chúng ta đã đánh giá quá cao ý nghĩa của những thành công trong quá khứ (ví dụ như phá tan hầu hết các hoạt động khủng bố của bin Laden trong giai đoạn từ các vụ đánh bom các sứ quán tháng 8/98 đến vụ tấn công vào tàu USS Cole 11/2000) và về sự yếu kém cũng như thiếu sót, sai lầm của bọn khủng bố (ví dụ âm mưu xâm nhập vào Mỹ từ Canada không thành của Ahmad Ressaam tháng 12/1999). Quả thực, điều ấn tượng và đáng lo ngại nhất là chắc chắn có mối liên hệ đáng kể giữa những vụ tấn công này với vụ tấn công tàu USS Cole ở Aden tháng 11 vừa rồi, qua đó cho thấy năng lực tổ chức và hoạt động nhiều kênh để phối hợp các vụ tấn công lớn đồng loạt một lúc của bọn khủng bố.

Cũng có lập luận cho rằng chúng ta chú ý quá nhiều vào hoặc là các mối đe dọa nhỏ như xe chở bom đánh vào các toà nhà hoặc là những mối đe dọa từ bên ngoài rất nghiêm trọng như tấn công qua mạng hay sử dụng vũ khí sinh, hoá học. Quan niệm ngầm của chúng ta về phần lớn các kịch bản tấn công gây thương vong hàng loạt là, các vụ này đều liên quan đến vi khuẩn và các chất hoá học hay là kết quả của các vụ tấn công điện tử lan rộng vào các cơ sở hạ tầng thiết yếu, do đó bất kỳ một vụ việc nào dù thông thường và trên quy mô nhỏ cũng đơn thuần được giải quyết bằng việc chuẩn bị đối phó với một mối đe dọa nghiêm trọng nhất. Điều đó đã dẫn đến một lỗ hổng lớn trong hệ thống phòng thủ chống khủng bố khi mà một chiến thuật truyền thống và hiệu quả như không tặc lại bị xem nhẹ so với các mối đe dọa thông thường khác, và hậu quả của việc sử dụng máy bay như một vũ khí cảm tử dường như hoàn toàn không được tính đến.

Nhìn lại lịch sử, có lẽ không phải vụ tấn công tàu điện ngầm Tokyo bằng khí sarin năm 1995 và chín âm mưu dùng vũ khí sinh học của Aum đã có tác động lớn đến tư duy chống khủng bố của chúng ta mà là vụ không tặc máy bay hãng Pan Am năm 1986 ở Karachi khi mà bọn khủng bố có ý đồ đâm cả máy bay vào trung tâm Tel Aviv, và vụ không tặc một máy bay chở khách của Air France ở Algiers năm 1994 của bọn khủng bố thuộc Tổ chức Hồi giáo vũ trang (GIA) cũng với ý đồ đâm cả máy bay chở đầy nhiên liệu cùng với toàn bộ hành khách vào giữa trung tâm Paris. Do đó bài học không phải là chúng ta cần đa năng một cách phi thực tế mà

chúng ta cần phải phản ứng linh hoạt trên nhiều phương diện công nghệ đối với các vụ tấn công thù địch có thể xảy ra.

Từ lâu chúng ta cũng tự an ủi mình, và gần đây mới bắt đầu đặt dấu hỏi và tranh luận về quan niệm rằng bọn khủng bố quan tâm đến việc quảng bá chứ không phải giết người và do đó không cần hay mong muốn sát hại nhiều người. Trong suốt mấy thập kỷ, nhiều người đồng tình với nhận xét của Brian Jenkins năm 1975 rằng "bọn khủng bố muốn nhiều người chứng kiến và nhiều người lắng nghe chứ không phải nhiều người chết". Thậm chí khi xảy ra các vụ việc giữa thập kỷ 80 khi mà một loạt các vụ đánh bom cảm tử bằng xe ô tô nghiêm trọng và gây thương vong cao nhằm vào các mục tiêu quân sự và ngoại giao Mỹ ở Trung Đông (có một vụ có đến 241 lính thủy đánh bộ chết), nhiều nhà phân tích vẫn cho rằng không cần phải xem xét lại quan điểm trên. Năm 1985, Jenkins, một trong những nhà phân tích giỏi và sắc sảo nhất về khủng bố nhắc lại rằng "chỉ giết nhiều người không phải là mục tiêu của bọn khủng bố. Bọn khủng bố hoạt động dựa trên nguyên tắc sử dụng sức mạnh tối thiểu cần thiết. Chúng không muốn giết nhiều người chừng nào mà giết ít người cũng đủ phục vụ cho mục đích của chúng". Vụ 11/9 cho thấy những quan niệm như thế giờ đây thật duy ý chí, nếu không muốn nói là lỗi thời một cách nguy hiểm. Vào ngày hôm đó, bin Laden đã khơi dậy sự nhận thức về khủng bố và chủ nghĩa khủng bố, qua đó đã mở ra một thời kỳ xung đột mới đẫm máu hơn và hủy diệt hơn trước đây.

Cuối cùng, bản thân bin Laden đã viết lại lịch sử khủng bố và có lẽ của cả thời kỳ sau Chiến tranh lạnh, lịch sử mà chính ông ta đã đơn phương khép lại vào ngày 11/9. Vào thời điểm khi mà toàn cầu hoá cùng với xu hướng phát triển kinh tế dường như đã nhấn chìm vai trò của cá nhân các lãnh tụ uy tín xuống dưới những sức mạnh vật chất khác thì bin Laden đã khôn khéo xây dựng cho mình hình ảnh của chàng David chống lại Goliath nước Mỹ (mà quả thực là có sự tiếp tay không có ý thức của chúng ta nữa). Đó là hình ảnh một người đứng lên đương đầu với siêu cường còn lại duy nhất trên thế giới và có thể thách thức sức mạnh và trực tiếp đe dọa đến công dân của siêu cường đó. Đối với những người ủng hộ, bin Laden đã chứng tỏ mình là một trang hảo hán đúng thời đúng chỗ có tầm nhìn chiến lược, có tiềm lực tài chính, có óc tổ chức, có biệt tài thu phục, kết hợp sự cuồng nhiệt của Hồi giáo, trung thành của tín đồ và thái độ thù địch đối với phương Tây để tạo thành một sức mạnh khủng khiếp.

CẦN PHẢI LÀM GÌ

Khái niệm giáng trả từ lâu là nguyên tắc của chính sách chống khủng bố của Mỹ. Những người ủng hộ nước Mỹ và đồng minh của Mỹ trên khắp thế giới hy vọng rằng sự đáp trả quân sự của Mỹ sẽ tương xứng với vụ tấn công khủng bố. Do đó năm 1986, khi mà chế độ Qadhafi bị cáo buộc đánh bom một vũ trường hay có lính Mỹ lui tới ở Tây Beclin, Mỹ đã trả đũa bằng các đợt oanh kích nhằm vào các mục tiêu quân sự của Lybi ở Tripoli và Benghazi, kể cả những khu nhà ở của Muammar Qadhafi nhằm loại bỏ nhà lãnh đạo này. Tương tự năm 1998 khi mà bin Laden được xác định là kẻ hoạch định vụ đánh bom hàng loạt bằng xe tải các sứ quán Mỹ ở Kenya và Tanzania, Mỹ đã bắn gần 100 tên lửa hành trình vào các căn cứ huấn luyện của hắn ở Afghanistan cũng nhằm giết chết hắn và phá huỷ nhà máy được phẩm bị cáo buộc là có liên quan đến bin Laden và sản xuất vũ khí hoá học ở Xuđăng. Hai người Mỹ thiệt mạng trong vụ đánh bom vũ trường và 12 người chết ở Nairobi. Trong vụ thứ hai có lẽ sự phản ứng là chưa thích đáng. Những tình hình như hiện nay không còn chỗ để bàn cãi gì nữa.

Như đã nói ở trên, tính nghiêm trọng và quy mô của các vụ tấn công cảm tử đồng loạt ngày 11/9 là điều chưa từng thấy xét theo từng vụ riêng lẻ hoặc tổng thể các vụ. Rõ ràng cần có sự giáng trả thích đáng với quyết tâm và sự tập trung cao độ trong những hoạt động chúng ta đang triển khai hiện nay ở Mỹ và nước ngoài cũng như phải sử dụng mọi nguồn lực ngoại giao, quân sự và kinh tế sẵn có. Mọi con mắt đều đang đổ dồn vào các hoạt động quân sự triển khai ở Nam Á, nhưng đó mới chỉ là một công cụ Mỹ sử dụng trong cuộc chiến đấu

chống lại khủng bố. Những nỗ lực của chúng ta cần đồng bộ, lâu dài và bền vững, đòi hỏi sự cam kết, ý chí chính trị và sự kiên trì. Mục tiêu đặt ra phải thực tế chứ không phải là kỳ vọng viễn vông. Và cuối cùng, cần tránh những biện pháp bề nổi hay chỉ đem lại cảm giác yên tâm về an ninh vì những biện pháp đó góp phần rất ít vào việc cải thiện an ninh quốc gia và quốc tế.

Tóm lại, cần phải thừa nhận rằng cuộc chiến chống khủng bố không có hồi kết thúc. Do đó, việc tìm ra giải pháp và những cách tiếp cận mới phải tiến hành liên tục và kiên trì, giáng trả mối đe dọa của kẻ thù bằng sự sáng tạo và quyết tâm của chúng ta.

Toàn văn bằng tiếng Anh có trên Internet tại:

<http://usinfo.state.gov/journals/itps/1101/ijpe/pj63hoffman.htm>